

Persoonlijk Mini Project (PMP)

Niet iedereen gaat voor het grote werk. Inventariseren, (zee-)trektellen, actief beschermen, nestkastcontrole, wintervoeding, ringen, wakken open houden en nestbeschermers plaatsen: dat is niet voor iedereen haalbaar. Sommige betrokken vogelvrienden kiezen ook bewust voor kleinschaligheid. Een bewoonster van het verzorgingstehuis haalt dagelijks broodrestanten op bij de bakker om meeuwen en eenden te verwennen. In mijn jeugd kende ik een hobbyist die het geweldig vond om nestkasten te timmeren of te repareren. Controleren wat vervolgens de resultaten hiervan waren, liet hij graag aan anderen over. Je kunt ook denken aan kleinschalig bezig zijn rond je woning: de tuinvogeltelling, vogels voeren rond je huis. Mijn PMP-idee borduurt voort op de vierkante meter.

Carel de Vink

Stel, je laat dagelijks je hond uit langs één vaste route. Of je fietst geregeld een halve kilometer dezelfde weg naar werk of andere bestemming. Daarbij passeer je een grote villatuin, een vijverpartij of een groenstrook, bijvoorbeeld langs de tennisbaan. Het levert misschien geen landelijke opschudding, maar je kunt er voor jezelf een project van maken, waarbij je tendensen in je woonomgeving kunt vaststellen.

Door bijvoorbeeld 1x per week alle vogelwaarnemingen te noteren en dit jarenlang vol te houden, ontstaat een beeld van het wel en wee van de vogelbevolking.

Een voorbeeld: ik woon vrij dicht bij het sportveldencomplex nabij het Spant in Bussum. Helaas kom er niet echt regelmatig langs, maar uit losse aantekeningen haal ik al aardig een beeld. Al drie jaar ontbreekt de fitis in de struiken en boomsingels eromheen. De zwartkop nam toe van een à twee (jaren '90) naar drie à vijf zangposten. De grote bonte specht is pas sinds zes jaar een vaste gast in het broedseizoen. Daarvoor was hij vooral een winterse verschijning.

De groenling is na het rooien van de hondsrozen nauwelijks meer present in herfst en winter. Maar elke lente zijn er minstens twee paartjes aanwezig. De scholekster foerageerde vroeger pas vanaf half maart op de velden en bleef tot in augustus. Nu komt hij 2 tot 3 weken vroeger, maar is er zelden meer na 1 juli. Eksters boeken sterk wisselende broedsuccessen. Dit jaar wemelt het van de jonge vogels. In 2005 vond ik drie dode eksterjongen: het enige resultaat van de al lang aanwezige vijf tot zes paren sinds jaren.

De roodborsten voelen zich in toenemende mate het hele jaar thuis: er broedden dit jaar wel vijf paartjes, waar in de jaren '80 en '90 roodborstjes alleen in de wintermaanden te zien en te horen waren. In die jaren was de torenvalk een bekende verschijning: jagend en speurend. In de winter zag je met wat geluk een paar maal een sperwer. Nu zie je sperwer en zelfs havik het hele jaar, bijna wekelijks, maar de torenvalk ontbreekt. Al zes jaar zingt een winterkoning, bijna jaarrond, in dezelfde strook van 20 m². In de lente deelt hij die plek ook al weer vijf jaar met een tiftjaf. Op de sportvelden foerageren de houtduiven massaal, sinds drie jaar geregeld in gezelschap van maximaal vier holenduiven. Naast kokmeeuwen, merels en spreeuwen worden de velden ontdaan van allerlei larven door zwermen kauwen en een toenemend aantal zilver- en kleine mantelmeeuwen. Mijn aantekeningen zijn te globaal en mijn tellingen te onregelmatig om de veranderingen in een grafiek te kunnen weergeven.

Het kan nog kleiner. Boven het dak van mijn achterburen steken wat toppen van coniferen uit. Een groep bomen die ongeveer acht vierkante meter miniaturbos vormen. En 15 meter verder staat een fijnspar. In de winter zijn beide favoriet als landingsplaats voor kleine aantallen groenlingen, vinken en sijsjes. Het hele jaar zijn gaai, ekster en zwarte kraai dol op deze groene landschapselementen. In de lente zingen merel en heggenmus in de hoogste toppen. Deze lente was de fijnspar in twee periodes (maart tot half april en daarna opnieuw in mei) het zangpodium voor een roodborst. Bovendien fungeerde hij in mei en

begin juni als snelbuffet voor een grote bonte specht. Het eksternest dat zich sinds 1998 in de andere groep boomtoppen bevond, werd drie jaar geleden gekraakt door een paartje zwarte kraaien, dat daar dit jaar voor het eerst jongen grootbracht. De eksters, die in elf jaar slechts één jong zagen uitvliegen, verkasten naar de fijnspar. Ook daar waren ze weinig succesvol. Halverwege mei begonnen ze dit jaar aan een nieuw nest in een lijsterbes, die favoriet is als slaapplaats bij de huismussen. Die boom zou een verhaal apart kunnen opleveren.

Een taxus bij een voormalige werkplek leverde me bladen vol waarnemingen, waarin het verloop te zien is van doortrekkende zanglijsters in september en koperwieken vanaf begin oktober. Gelokt door de rode, vlezige vruchten, die ook bij spreuwen in de smaak vielen. Vreemd genoeg nauwelijks bij merel, grote lijster en kramsvogel. In februari en maart hoorden we zelfs binnen hoe appelvinken de harde kern van deze vruchten kraakten: de aantallen van deze prachtige vogels konden oplopen tot ver boven de twintig! Net als de koperwiek en zanglijster kenden de appelvinken vette en magere jaren.

Zo zou je het vogelleven bij een buurtvijver kunnen volgen. Het gazon bij de bushalte.

Hoeveel vogels bezoeken de losplaats bij de supermarkt?

Zo creëer je jouw eigen studiegebied, je eigen telgebied en je beleeft er het nodige plezier aan. Het mes snijdt aan dus aan twee kanten. Tegelijkertijd signaleer je ook veranderingen. Kap, groei, snoei en betegeling in het gebied. De gevolgen daarvan: andere soorten, meer of minder individuen. Bovendien houd je zo de vinger aan de pols. Gaat de fitis alleen rond het sportcomplex in aantal achteruit? Is de torenvalk op meer plaatsen door sperwer en havik uit de bebouwing verdrongen? Of dat ook werkelijk de oorzaak is, kan op grond van zo'n rijtje waarnemingen natuurlijk niet hardgemaakt worden, maar het zou kunnen! Het zijn misschien geen spectaculaire vragen, die zo opduiken, maar als ik terugdenk, heb ik spijt, dat ik zo weinig aantekeningen bewaard heb over patrijs en zomertortel in het Gooi. Ook die over het waterhoen, de spotvogel en grauwe vliegenvanger. Zo zijn er meer algemene 'parksoorten', die onopgemerkt (bijna) uit ons gebied verdwenen zijn. Misschien heeft er iemand aantekeningen van een eigen miniatuurreservaatje - een PMP-bijgehouden, waarin deze veranderingen zijn terug te vinden. Je weet maar nooit...

